
תקן של אגודת האקטוארים בישראל

תקן להוון תביעות תלויות

מספר תקן 2 גרסה 1

תקן זה מבוסס בעיקרו על תקן 20 של האקדמיה לאקטוארים בארה"ב בנושא הוון תביעות תלויות על ידי הועדה לעתודות בביטוח כללי שם. הוועדה לעתודות בביטוח כללי של אגודת האקטוארים בישראל מודה לאקדמיה לאקטוארים בארה"ב שאפשרה לנו להתבסס על תקן 20. יש להדגיש שאין האקדמיה לאקטוארים בארה"ב נושאת בשום אחריות בנוגע לתקן הזה.

נובמבר 2014

תוכן העניינים

4.....	מטרה, היקף, סטאטוס ותאריך תחולה:	.1
4.....	מטרה:	.1.1
4.....	היקף:	1.2.
4.....	הפניות:	.1.3
4.....	תאריך תחולה וגרסא:	.1.4
5.....	סטאטוס:	.1.5
6.....	הגדרות:	.2
6.....	ערך בספרים:	2.1.
6.....	הערכת תביעות תלויות מהוונות:	2.2.
6.....	סיכון השקעתי:	2.3.
6.....	ערך נוכחי:	2.4.
6.....	מרווח סיכון:	2.5.
6.....	הערכת תביעות תלויות:	2.6.
7.....	ניתוח נושאים והנהג האקטוארי המקובל	.3
7.....	התאמה למטרה:	.3.1
7.....	מהותיות יחסית של ההנחות:	.3.2
7.....	עיתוי התשלומים לצורך הוון:	.3.3
8.....	שיעורי הוון:	.3.4
9.....	טווחים:	.3.5
10.....	הדוח האקטוארי והגילויים הניתנים בדוח	.4
10.....	הדוח האקטוארי:	.4.1
11.....	גילויים נוספים בדוח האקטוארי:	.4.2
11.....	סטיה מהתקן:	.4.3

מזכר העברת התקן לחברי האגודה

נובמבר 2014

אל: חברי אגודת האקטוארים בישראל
מאת: הועדה לעתודות בביטוח כללי

הנושא: תקן מספר 2 בנושא הוון תביעות תלויות

במרץ 2011 הועדה לעתודות בביטוח כללי פרסמה תקן מספר 1 בנושא הערכה אקטוארית לתביעות תלויות (לאחרונה יצאה גרסה 2 לתקן זה), וכעת הועדה שמחה לפרסם תקן מספר 2 בנושא הוון תביעות תלויות. שני התקנים גם יחד מהווים מסגרת שדרכה האקטואר מחשב ערך מהוון של תביעות תלויות תוך התייחסות להבטים אקטואריים מקצועיים כפי שנקבעו בתקנים.

התקן מבוסס (ברשותה האדיבה של ה-American Academy of Actuaries) על התקן האמריקאי בנושא הוון תביעות תלויות, עם שינויים המתבקשים להתאים לסביבה הישראלית.

אני מודה לחברי הועדה "לעתודות בביטוח כללי" שפעלו בהכנת התקן.

אברהם לוונגליק

הועדה לעתודות בביטוח כללי

אברהם לוונגליק, יו"ר
אביטל קולר
אסף מיזן
ג'פרי כהן
גיל מזרחי
נעמה חשמונאי
עמיר פלד
ענת כהן

1. מטרה, היקף, סטאטוס ותאריך תחולה:

1.1. מטרה:

מטרת התקן הינה מתן הכוונה לאקטוארים בבואם לספק שירותים מקצועיים בנוגע להוון הערכות תביעות תלויות חד-פעמיות והוצאות ליישוב תביעות אלה. בביטוי "תביעות תלויות" בתקן זה כלולות (אם לא מודגש אחרת במפורש) גם הוצאות עקיפות לסילוק התביעות. התקן אינו מתייחס לתביעות שהתשלום בהן הינו עיתי.

1.2. היקף:

תקן זה מתייחס להוון הערכת התביעות התלויות שנכללו בתקן מספר 1, "תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות".

תקן זה נוגע לביצוע שירותים מקצועיים הקשורים להוון הערכת תביעות תלויות רק עבור אירועים שקרו או יקרו עד לתאריך חשבונאי מסוים. התקן אינו מתייחס להוון הערכות לצורכי תמחור. התקן מתייחס להערכת תביעות תלויות מהוונות עבור כל סוגי יישויות, כולל ביטוח-עצמי, חברות ביטוח, מבטחי משנה ויישויות ממשלתיות. התקן מתייחס להערכות להוון של כלל התביעות התלויות ולמרכיבהן (כגון השתתפות עצמית, ביטוח משנה, שיבובים ושרידים).

התקן לא מתייחס למידת נאותות השימוש בתביעות תלויות מהוונות בהקשרים ספציפיים. התקן לא מתייחס לנאותות הכללת מרווח סיכון בהקשרים ספציפיים. התקן לא מתייחס להשפעה שיכולה להיות להוון תביעות תלויות על נושאים אחרים כגון מס תלוי הפסדים, עמלות או פרמיות תלויות ניסיון ביטוחי.

כאשר האקטואר מחשב תביעות תלויות מהוונות במסגרת חוות דעת כתובה בנושא תביעות תלויות עליו לפעול לפי הנחיות תקנות ותקנים מקצועיים מתאימים.

כאשר אקטואר סוטה מהנחיות תקן זה על מנת לעמוד בדרישות חוקיות כולל תקנים, חוזרים או דרישות חוקיות אחרות עליו לקחת בחשבון את ההנחיות בפרק 4 להלן.

1.3. הפניות:

כאשר תקן זה מפנה להוראות שמוזכרות במסמכים אחרים, ההפניה כוללת גם שינויים ועדכונים למסמכים אלו. באם מסמך שהשתנה או שעודכן שונה באופן מהותי מהמסמך המקורי שהופנה אליו, על האקטואר לשקול עד כמה המסמך עדיין שייך ומתאים.

1.4. תאריך תחולה וגרסה:

מייד עם פרסומו.
גרסת התקן: גרסה מספר 1.

1.5. סטאטוס:

תקן זה מוגדר כנוהל מיטבי (best practice) לכל חברי אגודת האקטוארים.

2. הגדרות:

2.1. ערך בספרים:

ערך של נכס או נכסים כפי שכלולים בדו"ח כספי או בדו"ח פיננסי רלוונטי.

2.2. הערכת תביעות תלויות מהוונות:

הערכת אקטואר לערך נוכחי של תביעות תלויות.

2.3. סיכון השקעתי:

אי-וודאות הנוגעת להתממשות בתזרים השקעה שמוגדר מראש.

2.4. ערך נוכחי:

הערך בתאריך נתון של תשלום עתידי או סדרת תשלומים עתידיים מחושב בריביות עתידיות שנבחרו כדי לתת ביטוי לשווי הכספי הנובע מעיתוי התשלומים.

2.5. מרווח סיכון:

מרכיב עבור אי-וודאות בהערכת תביעות תלויות.

2.6. הערכת תביעות תלויות:

הערכת אקטואר להתחייבות עבור תשלומים עתידיים הנובעים מתביעות בגין אירועים שקרו. יודגש כי אם לא מובהר אחרת, הערכה זו הינה על בסיס לא מהוון, והביטויים "הערכת תביעות תלויות" ו"הערכת תביעות תלויות לא מהוונות" בעלי משמעות זהה בתקן זה.

2.7. ריבית חסרת סיכון:

עקום ריביות המבוסס על תשואות של אג"ח ממשלתיות סחירות צמודות ביום מסוים. בישראל עקום זה מפורסם על ידי "חברה מצטטת" הנקבעת ע"י המפקח על הביטוח.

3. ניתוח נושאים והנוהג האקטוארי המקובל

3.1. התאמה למטרה:

על האקטואר להיות ער למטרת השימוש שיעשה בהערכת התביעות התלויות המהוונות. על האקטואר להשתמש במתודולוגיה ובהנחות בתהליך ההון המתאימות לאותה המטרה.

3.2. מהותיות יחסית של הנחות:

אם האקטואר מחשב הערכה לתביעות תלויות מהוונות והערכה לתביעות תלויות לא מהוונות עליו להיות ער להבדלים במהותיות ההנחות השונות בין ההערכה המהוונת והלא-מהוונת. לדוגמא, גורם התפתחות בגיל תביעה מתקדם (בזנב) פחות מהותי בהערכה מהוונת לעומת הערכה שאינה מהוונת. מצד שני, שינוי בעיתוי תשלומי תביעות יכול להיות יותר מהותי בהערכה מהוונת לעומת הערכה שאינה מהוונת.

3.3. עיתוי התשלומים לצורך הוון:

על האקטואר לבסס את הערכת התביעות התלויות על הנחות בנוגע לעיתוי תשלומי התביעות בעתיד. ייתכן שסביר לחשב טווח של הערכות.

1. **הנחות:** על האקטואר לשקול את סבירות הנחות עיתוי התשלומים העתידיים. הנחות אלו בדרך כלל כוללות מידה מהותית של שיקול דעת מקצועי. ההנחות יכולות להיות מפורשות או משתמעות ויכולות לכלול התייחסות לניסיון העבר ו/או חיזוי מגמות עתידיות. על האקטואר להשתמש בהנחות שאין להן, לפי שיקול דעתו המקצועי, הטייה ידועה מהותית להערכת יתר או הערכת חסר ושלא סותרות אחת את השנייה.

על האקטואר לשקול את רגישות העיתוי של התשלומים העתידיים להנחות סבירות אחרות.

האקטואר יכול למסור למי שהזמין את שירותיו תוצאות המבוססות על קבוצת הנחות ששונות מהנחות האקטואר בכפוף לגילוי נאות ובהתאם לתקנים מתאימים.

2. **התאמת ההערכות:** סך התשלומים בחישוב האקטואר להערכת התביעות התלויות המהוונות צריך להתאים לסך התביעות התלויות הלא-מהוונות באם חישב אותן האקטואר, אף אם חישוב זה לא מבוסס ישירות על נתוני התשלומים.

3. **עקביות ההנחות:** באם חישב האקטואר תביעות תלויות לא-מהוונות, על האקטואר להניח הנחות בנוגע לעיתוי מועד התשלומים להערכת התביעות התלויות המהוונות שתהיינה עקביות להנחות שבהן השתמש לחשב את התביעות התלויות הלא-מהוונות.

4. **עקביות עם סביבה עתידית צפויה:** על האקטואר להניח הנחות בנוגע לעיתוי מועד התשלומים שתהיינה עקביות עם הסביבה הצפויה בה תשולמנה התביעות. באם סביבה זו צפויה להיות שונה מהסביבה ההיסטורית, על האקטואר לבצע את ההתאמות הנדרשות.

5. **נתונים:** על האקטואר לפעול בהתאם לתקנים הדנים באיכות נתונים בבואו לבחור את הנתונים שעליהם יסתמך, את הנתונים שסופקו על ידי גורם אחר, את אופן ביקורת הנתונים ואת אופן השימוש בנתונים.
6. **החזרים:** על האקטואר לשקול, עד כמה שמתאים, את עיתויים של החזרים צפויים, (כגון השתתפות עצמית, ביטוח משנה, שיבובים ושרידים).
7. **מרכיבי תביעות תלויות:** כאשר האקטואר מחשב את ההערכה לתביעות תלויות עליו לשקול אם התייחס נכון להשפעת מרכיבים היכולים להשפיע באופן מהותי על עיתוי וסכום התשלומים העתידיים. דוגמאות למרכיבים אלו הינם ענף הביטוח, שנת הנזק, הוצאות עקיפות לסילוק תביעות וכו'.

3.4. שיעורי הוון:

הוון התזרימים העתידיים לערך נוכחי נעשה תוך שימוש בשיעורי הוון שהונחו. הרבה אקטוארים מהוונים לפי שיעור ריבית קבוע. גישה זו מקובלת כל עוד שיעור הריבית הקבוע שווה ערך כלכלית להיוון בעקום הריביות הצפוי וכל עוד יתר השיקולים בתקן נלקחו בחשבון. האקטואר אינו צפוי להיות בעל מומחיות בנכסים או בהשקעות. אם מתאים, עליו לפנות בנושאים אלו לגורמים הרלבנטיים בחברה או מחוצה לה.

באם האקטואר מחשב את ההערכה במונחים ריאליים, המסגרת מתאימה להוון התזרימים העתידיים בריבית השווה לשיעור האינפלציה. בישראל נהוג לחשב את ההערכות במונחים ריאליים.

3.4.1 בסיס לשיעורי ההוון: ניתן להשתמש בהערכת תביעות תלויות בהקשרים שונים ושיעורי ההוון המתאימים תלויים בהקשר. ייתכן ששימוש בטווח שיעורי הוון הינו סביר. גישות נפוצות לבחירת שיעורי הוון כוללים:

- **ריבית חסרת סיכון:** בגישה זו האקטואר מניח וקטור ריביות חסרת סיכון. על האקטואר לבחון את התאמת שיעור הנכסים.
- **גישת תיק השקעות:** שיעורי הוון בגישה זו מבוססים על התשואות הצפויות מתיק השקעות רלוונטי. בגישה זו, על האקטואר לפנות לגורמים שעוסקים בהשקעות לבסס את התשואות הצפויות בהלקח בחשבון סיכון אשראי והשלכות מחזור (reinvestment) ועליו לבחון את סבירות התשואות. על האקטואר לשקול עד כמה שמתאים את הקשר בין ערך הספרים לעומת ערך השוק או שווי ההוגן של הנכסים ובין התשואות הצפויות של התיק לבין תשואות צפויות לנכסים דומים בשוק, וכן את מידת ההתאמה שבין עתוי תזרים הנכסים לעומת עתוי תזרים תשלומי התביעות המתאימות. בגישה זו התשואות אמורות להיות בניכוי הוצאות הקשורות להשקעת וניהול הנכסים.
- **שיעורי הוון שנתבקשו על ידי גורם אחר:** במקרים מסויימים האקטואר מספק הערכה לתביעות תלויות מהוונות אך ללא הבעת חוות דעת לגבי ההולמות והסבירות של ריבית ההיוון שנבחרה. במקרים אלו על האקטואר לתת גילוי ברור לגבי שיעור הריבית הנבחרת, מקור או בסיס לריבית הנבחרת, וכן לציין את העובדה כי הוא לא מספק כל חוות דעת לגבי סבירות והתאמת הריבית שנבחרה לחישוב.

-
- 3.4.2 **השפעת מס:** שיעורי ההוון יהיה לפני מס.
- 3.4.3 **השפעת אי-נזילות:** התחייבויות מהסוג של תביעות תלויות נחשבות כבלתי נזילים. אי הנזילות יכולה לקבל ביטוי על ידי התאמת שיעור ההיוון; שיעור הוון המתחשב באי-נזילות יהיה גבוה משיעור הוון שלא מתחשב בכך.

3.5. טווחים:

על האקטואר לשקול את אי-הוודאות בהערכת התביעות התלויות המהוונות כאשר הוא מחשב טווח הערכות. עליו להכיר בכך שאי-וודאות בהערכת מהוונת שונה מאי-וודאות בהערכת לא מהוונת.

4. הדוח האקטוארי והגילויים הניתנים בדוח

4.1. הדוח האקטוארי:

כאשר האקטואר מדווח על נושאים הקשורים לתקן זה, עליו לשקול את מטרת הערכת התביעות התלויות המהוונות או את השימוש שייעשה בהן. בנוסף, על האקטואר לתת גילוי באופן נאות לנושאים הבאים:

- שיעורי ההון שנבחרו והבסיס להנחות אלו. כאשר האקטואר אינו נוקט בגישת ריבית חסרת סיכון, עליו להציג את השיקולים (כולל הנחות ומגבלות) בבחירת שיעורי ההיוון. אם מתאים, על האקטואר להתייחס לטווח אפשרי של שיעורי היוון כתוצאה מהגישה שנבחרה.
- סיכונים מהותיים מיוחדים, ואי וודאות אם יש, לגבי הסטייה הצפויה בעיתוי התשלומים בעתיד.
- אירועים, הנחות או הסתמכויות מהותיות אשר לדעת האקטואר עלולים להשפיע באופן מהותי על ההערכות, כולל הנחות לגבי הבסיס החשבונאי או שימוש בהנחייה חשבונאית כזו או אחרת.
- כאשר האקטואר העריך בכפוף להנחה מהותית או מודל שהונחה על ידי הנחיה משפטית כולל חוקים, תקנות, חוזרים וכדומה.
- גילוי נאות כאשר האקטואר סומך על מקורות חיצוניות ובכך איננו אחראי על הנחה מהותית או מודל מהותי שנבחר על ידי גורם אחר.
- גילוי נאות בהתאם לתקנים המתאימים באם האקטואר סוטה באופן מהותי מתקן זה.

4.2. גילויים נוספים בדוח האקטוארי:

במקרים מסויימים ובהתאם למטרה או לשימושים הצפויים בהערכה, על האקטואר להוסיף את הגילויים הבאים:

- כאשר האקטואר נותן טווח של הערכות, עליו להציג את בסיס הטווח.
- כאשר ההערכה הינה עדכון הערכה קודמת, על האקטואר להציג שינויים בהנחות, תהליכים, שיטות ו/או מודלים שלדעת האקטואר השפיעו באופן מהותי על ההערכה וכן הסיבות לשינויים אלו כפי שידועות לו. תקן זה אינו מחייב את האקטואר למדוד או לכמת השפעת שינויים אלה.

4.3. סטיה מהתקן:

כאשר סוטה האקטואר למיטב הבנתו המקצועית באופן מהותי מתקן זה, יכול הוא בכל זאת לעמוד בדרישת התקן באם יציית לסעיפים הבאים כאשר:

- **סטיות מהותיות לצורך התאמה לדרישות החוק** – אם ציות לחוק או לתקנות מחייבת את האקטואר לסטות באופן מהותי מהנחיות תקן זה, עליו לגלות כי העבודה הוכנה בהתאם לחוק או תקנה מתאימה, ולציין את המטרה הספציפית של העבודה תוך ציון שייתכן ואינה מתאימה למטרות אחרות. עליו להפעיל שיקול דעת כדי לקבוע באם יש מקום לגילוי נוסף לאור מטרת המשימה והגורמים שישתמשו בדווח.
- **סטיות מהותיות אחרות** – על הדווח האקטוארי לגלות כל סטיה מהותית אחרת מהנחיות תקן זה. על האקטואר לשקול באם למיטב הבנתו המקצועית יהיה נכון ומעשי לגלות את הסיבות או לכמת את ההשפעה הצפויה של הסטיה. על האקטואר להיות מוכן להסביר את הסטיה ללקוח העיקרי או אקטואר אחר או למשתמשים אחרים המיועדים להשתמש בדווח. על האקטואר גם להיות מוכן להגן על הסטיה בפני ועדת ערעורים ומשמעת של האגודה.